

ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ РОБІТНИЧИХ КАДРІВ – ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

Ключові слова: виробничий потенціал, конкурентоспроможність, ПТНЗ, економіка.

У ринкових умовах провідним чинником підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки стає виробничий потенціал, основою формування якого є базова, безоплатна і загальнодоступна професійно-технічна освіта. Розвиток та становлення національної економіки в сучасних інтеграційних умовах вимагає від системи професійно-технічної освіти високого рівня адаптації до викликів глобальної конкуренції. Ці проблеми не можливо вирішити без модернізації системи ПТО, оскільки відбулась зміна соціально-економічної формації, а управління системою ПТО залишилося без змін (жорстке централізоване управління; невідповідність застарілого нормативно-правового забезпечення потребам часу; нерозвинутість соціального партнерства, відсутність автоматизованих та аналітичних систем управління; низька інформаційно-аналітична компетентність керівників ПТНЗ; високий віковий ценз керівників ПТНЗ (45-60 р.) – все це в результаті призводить в соціумі до ефекту незначної віддачі ПТО в економіку держави.

Вирішення зазначених управлінських проблем можливо за умов: приведення нормативно-правової бази ПТО у відповідність до завдань її розвитку в умовах динамічних соціально-економічних змін; забезпечення реальної децентралізації управління в системі ПТО з передачею низки повноважень центральних виконавчих органів на регіональний рівень; сприяння автономізації ПТНЗ з підвищенням ролі громадських організацій в управлінні його функціонуванням; цілеспрямованої підготовки молодого покоління профтехосвітян-менеджерів; впровадження інформаційно-аналітичних систем управління; створення маркетингових служб, орієнтованих на короткострокове та довгострокове прогнозування потреб ринку праці, визначення кількості очікуваних робочих місць, дослідження процесів виникнення нових професій, виявлення пріоритетних видів економічної діяльності, прогнозування контингенту з урахуванням динамічних

демографічних процесів; розроблення прозорої системи рейтингу ефективності діяльності керівників ПТНЗ з її фінансовим стимулюванням.

На сьогодні в багатьох країнах все частіше використовується термін «реалокція» – перехід робочої сили і інших виробничих факторів з тих видів діяльності, де вони більше не потрібні, в сфери, яким притаманні інноваційні ознаки та перспективи. Ресурси, що вивільняються з застарілих видів діяльності, мають розміщуватися і бути реалізованими у нових видах економічної діяльності, технологіях, продуктах. Одночасно сучасний стан українських трудових ресурсів характеризують дві тенденції: повільна реалокція робочої сили з старих на нові робочі місця; висока мобільність технічна освіта, якій самостійно, без розв'язання таких проблемних ситуацій, як інтенсифікації процесів створення нових робочих місць; збільшення бюджету на профтехосвіту; оптимізація інвестицій; диверсифікація джерел фінансування вирішити це не реально.

Досвід країн з високо розвинутою економікою доводить, що для модернізації освітньої системи рівень видатків на освіту має бути не менш 7% ВВП до якого Україні ще далеко. Сьогодні учні ПТНЗ вимушені заробляти для ПТНЗ кошти навчальною працею, що далеко не є критерієм ефективності профтехосвіти. Задайте питання: «Хоч в одній нормальній родині ставиться питання отримувати прибуток від дитини, яка навчається»? Вітчизняна профтехосвіта має стати інвестиційно-привабливою для соціальних партнерів і передбачати для них систему законодавчо-закріплених пільг, починаючи від зменшення податків і завершуючи пільговим оподаткуванням.

В Україні в умовах нестабільної економіки актуалізується завдання створення сучасної, відкритої ринку праці системи професійної освіти, що уможлиблюється за умов посилення соціального партнерства - організації дієвих, відкритих освітньо-промислових кластерів, які найбільш відповідають характеру сучасної конкуренції, що здатні оптимальніше визначати специфічні вимоги замовників кадрів, ефективніше розповсюджувати інноваційні виробничі технології та дозволяють ПТНЗ використовувати в навчальному процесі підготовки робітників матеріальну базу й кадровий потенціал

навчальних закладів підприємств, залучати іноземні інвестиції, здійснювати лізингові процедури, підвищувати гнучкість і мобільність кампаній, створювати широкий спектр мережевих структур, оперативніше реагувати систему ПТО на потреби роботодавців шляхом створення програм професійної підготовки відповідних фахівців.

В умовах демографічного спаду профтехосвіта України також має мобільно трансформуватися і задовольняти все більше потреб у навчанні різних цільових груп населення, таких як безробітні, доросле населення, тих хто змінює професію і все активніше залучатися до державних програм зайнятості, тим самим дієво реалізувати в своїй діяльності сучасну освітню парадигму «навчання упродовж життя». Так Республіка Білорусь останні 2-3 роки, враховуючи демографічну ситуацію (низька народжуваність та старіння нації), здійснює в професійних ліцеях в межах 40% підготовку незайнятого, безробітного населення та підвищує кваліфікацію працюючих робітників, на відміну від України, в якій цей відсоток коливається в межах 4-20% і на сьогодні знижується, оскільки в останні роки Державна служба зайнятості замість того, щоб підсилити професійно-технічну освіту будує власні центри профтехосвіти і перетягує на себе функції професійно-технічних навчальних закладів. Також в сучасних умовах все більшого значення набуває забезпечення гармонійного формального, неформального та інформального навчання, яке сприяє програмам зайнятості населення. Проте, й у вирішенні і цієї проблеми Україна відстає, тому, що відсутні центри визнання і сертифікації кваліфікацій, нострифікації дипломів, які потрібно створювати як найшвидше в умовах транснаціональної міграції виробничого потенціалу та в умовах підвищення мобільності робочої сили.

Сьогодні, в умовах розвитку інноваційної економіки, неможливо реалізувати моделі високої якості без системної роботи: створення прозорості, гнучкої національної системи та рамки кваліфікацій, оновлення кваліфікаційних характеристик робітничих професій, модернізації Національного класифікатора «Класифікатор професій» та переліків професій (в аспекті їх згрупування й укрупнення), розроблення професійних і освітніх

стандартів ПТО на основі модульно-компетентісного підходу з орієнтацією професійної освіти на результат і відповідність потребам ринку праці, створення незалежних агенцій щодо оцінювання якості отриманої освіти та сертифікації кваліфікації. Це актуально в зв'язку з тим, що в світовій практиці започатковується електронний паспорт робітника, що містить дані про рівень і якість його професійної компетенції, який є інструментом підвищення прозорості ринку праці, стимулювання населення інвестицій в освіту.

На сьогодні матеріально-технічній базі ПТНЗ (90-96% техніки якої є застарілою) майже не реально встигнути за технічним прогресом. Позитивний досвід країн Європейського Союзу, Росії, Республіки Білорусь доводить необхідність створення мережевих ресурсних центрів професійної освіти (на прикладі країн СНД, які створили таку мережу і визнали Білорусь базовою організацією) та здійснюють випереджувальний розвиток профтехосвіти шляхом створення високо-технологічних центрів підготовки найбільш затребуваних ринком праці професій (таких, наприклад, як мехатронік) чи професій майбутнього (в сфері нанотехнологій). Україна не зрозуміло з яких причин не може й до сьогодні долучитися до цього проекту.

Підвищення привабливості й престижу професійно-технічної освіти має реалізовуватися шляхом створення багаторівневих, широко профільних професійних ліцеїв з урахуванням європейських підходів підтримки стимулювання професійної освіти компаніями, включаючи Євробарометр. Актуальною проблемою постає створення Всеукраїнської інформаційно-аналітичної служби, створення інформаційного ресурсу моніторингу якості ПТО для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Залишаються відкритими й не вирішеними проблемні питання щодо впровадження дистанційного навчання в сфері інклюзивної профтехосвіти, оновлення комп'ютерної бази ПТНЗ, створення єдиного відкритого навчального середовища в системі ПТО, використання ІКТ-технологій як для розширення доступу до навчання та заохочення активного навчання, так і створення нових форм і методів професійної освіти для сприяння навчання груп «у зоні ризику», поширення «зелених професій».